

Юрій Едуард Олександрович

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2993-4451>

Галіщук Данііл Дмитрович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: ОЦІНКА ДИНАМІКИ КЛЮЧОВИХ ІНДИКАТОРІВ І БЮДЖЕТНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ

Стаття присвячена аналізу стану та перспектив досягнення цілей сталого розвитку у промисловості, енергетиці та інфраструктурі (в т.ч. соціальній). Використано методи порівняльного аналізу динаміки державного бюджету, макроекономічних показників та індикаторів цілей сталого розвитку (ЦСР), що дозволило виявити ключові тенденції та дисбаланси. Охарактеризовано сучасний стан досягнення ЦСР: «Доступна та чиста енергія», «Промисловість, інновації та інфраструктура». Обґрунтовано взаємозв'язки між поточною структурою видатків державного бюджету та тенденціями цілей сталого розвитку. Окреслено головні проблеми досягнення цілей сталого економічного розвитку: обмежений фінансовий простір для фінансування заходів реалізації цілей сталого економічного розвитку через високі оборонні та соціальні видатки, деградація енергетичної інфраструктури та технологічне відставання промисловості, висока залежність від зовнішнього фінансування та боргове навантаження державного бюджету, необхідність адаптації цілей використання державного бюджету та економіки країни до воєнних реалій. Запропоновано стратегічні підходи до трансформації національної економіки до конкурентоспроможного рівня у сучасному глобалізованому світі.

Ключові слова: сталий розвиток, фінансова політика, енергетична безпека, інновації та індустріальний ринок, післявоєнне відновлення.

Eduard Yurii

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance and Credit,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Daniil Halishchuk

Master's degree candidate,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE: ASSESSMENT OF THE DYNAMICS OF KEY INDICATORS AND BUDGETARY INTERCONNECTIONS

The article is devoted to a comprehensive analysis of the current state and prospects for achieving the Sustainable Development Goals (SDGs) in the fields of industry, energy, and infrastructure, including social infrastructure. The study employs methods of comparative analysis of the dynamics of the state budget, macroeconomic indicators, and SDG targets, which made it possible to identify key trends, structural imbalances, and the impact of external shocks. The analysis highlights the performance of Ukraine in reaching selected SDGs, such as Affordable and Clean Energy and Industry, Innovation and Infrastructure. Special attention is paid to the correlation between the existing structure of government expenditures and the dynamics of SDG progress. The findings reveal that the country faces significant constraints to sustainable economic development due to limited fiscal space, which is primarily explained by unprecedented defense and social spending, severe degradation of energy infrastructure, and technological backwardness of industry. Furthermore, the national economy remains heavily dependent on external financing, while the growing public debt burden reduces the government's capacity to invest in long-term development programs. It is argued that fiscal policy must adapt to wartime realities while at the same time ensuring partial integration of sustainable development principles into public finance management. The article outlines the main challenges: the necessity of balancing fiscal consolidation with investment in innovation, the need to modernize industrial capacity, and the importance of diversifying energy sources through renewable technologies. Based on the results of the research, several strategic approaches are proposed for the transformation of fiscal regulation aimed at supporting post-war recovery, strengthening institutional capacity, and

achieving sustainable economic growth. These approaches include the creation of self-sufficient high-tech sectors within the national economy, the promotion of public-private partnerships, and the gradual reduction of structural dependence on external financial support. It is concluded that only a balanced, forward-looking fiscal strategy, integrating both adaptive crisis management and long-term structural reforms, can ensure resilience and competitiveness of the Ukrainian economy in the global environment.

Keywords: sustainable development, fiscal policy, energy security, innovation and industrial development, post-war recovery.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни Україна зіткнулася з радикальною зміною макроекономічних параметрів, що зумовило суттєве переформатування бюджетних пріоритетів та обмеження можливостей досягнення цілей сталого розвитку. Значна частка фінансових ресурсів державного бюджету спрямовується на оборону та соціальну підтримку населення, що суттєво звужує фінансовий простір для інвестування у стратегічні напрями економічного розвитку, зокрема модернізацію енергетичної інфраструктури, розвиток інноваційних секторів та відновлення промислового потенціалу. Одночасно країна зіштовхується з технологічним відставанням у промисловості, зростанням енергоємності економіки, зниженням інноваційної активності підприємств та високою залежністю від зовнішнього фінансування. Ці чинники створюють ризики довготривалого регресу та збереження ресурсно-сировинної моделі розвитку, що обмежує перспективи інтеграції України у глобальні економічні процеси. У цьому контексті актуалізується необхідність наукового пошуку ефективних механізмів трансформації фінансового регулювання, спрямованих на поєднання адаптивного антикризового управління з довгостроковими завданнями сталого економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень досягнення динаміки цілей сталого розвитку в Україні наведені у працях багатьох українських учених і дослідників. Поміж крайніх актуальних досліджень у даній тематиці варто виокремити праці Ковальського А. О, стосовно розвитку інфраструктурних підприємств [6]; Васильчак С. В., Дубини М. П., Бойченко Е. Б на тему інвестиційної стратегії розвитку регіонів; [1]; Грод М. та Резнікова Н. щодо фінансових та інвестиційних інструментів сприяння циркулярній економіці [2]. Державно-приватне партнерство в забезпеченні цілей сталого розвитку досліджували Зайцева Л.О., Степанов Д.Д., Сергієнко В.Є. [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених аналізу стану та проблем реалізації цілей сталого економічного розвитку, досі не сформовано єдиного узагальненого підходу до трансформації механізмів використання державних ресурсів. Зокрема, бракує цілісної концепції, що окреслювала б перехід від моделі економіки виживання до моделі, орієнтованої на модернізацію, інноваційність та довгострокове зростання.

Мета статті: аналіз сучасного стану досягнення цілей сталого розвитку України у сфері енергетики, промисловості, та інфраструктури в умовах воєнних викликів, а також дослідження взаємозв'язку між бюджетними пріоритетами держави та динамікою ключових макроекономічних і структурних показників.

Задля досягнення зазначеної мети виокремлено наступні завдання: дослідити стан видатків Державного бюджету України та виявити зміни фінансових пріоритетів під впливом зовнішніх шоків; визначити фінансові, інституційні та політичні бар'єри, що гальмують реалізацію стратегічних завдань сталого розвитку; сформулювати пропозиції щодо удосконалення механізмів бюджетного регулювання та оптимізації державних видатків в умовах обмеженого фінансового простору; обґрунтувати доцільність впровадження альтернативних інструментів залучення інвестицій.

Дослідження ґрунтується на застосуванні сучасного інструментарію макроекономічного та бюджетного аналізу, зокрема структурного, порівняльного та ретроспективного аналізу, що уможливорює всебічну оцінку впливу державного бюджету на перспективи сталого економічного розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальні макроекономічні тенденції свідчать про наявність загроз регресивного розвитку, що зумовлюють ризик структурного послаблення економіки та її наближення до характеристик країн, що розвиваються. Визначальним фактором цих негативних змін є наслідки повномасштабної війни, які спричинили руйнування промислових потужностей, деградацію інфраструктури та значні втрати населення країни. На рис. 1 представлено регресійні тенденції у досягненні окремих показників цілей сталого розвитку «Доступна та чиста енергія», «Промисловість, інновації та інфраструктура».

З початком повномасштабного вторгнення РФ рівень виробництва електроенергії зазнав суттєвого зниження, що призвело до масштабних і тривалих відключень споживачів від електропостачання. Так, у 2023 році обсяги виробництва електроенергії в натуральному вираженні становили лише 67,1 % від рівня 2015 року. Крім цього, посилюються негативні тенденції у сфері енергоефективності. Зокрема, спостерігається зростання технологічних втрат енергії, що знижує загальну ефективність функціонування енергосистеми та негативно впливає на конкурентоспроможність національної економіки. Втрати тепла

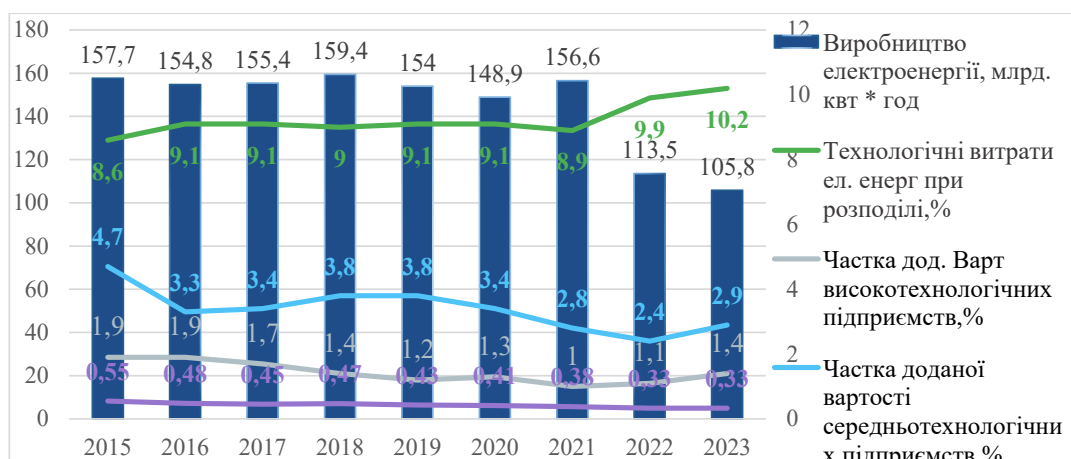

Рис. 1. Динаміка показників окремих цілей сталого розвитку України

Джерело: побудовано авторами на основі [3]

в тепломережах зросли з 18,5 % у 2018 році до 19,5 % у 2023 році, що значно перевищує цільове значення, заплановане на 2030 рік на рівні 15 %. Разом із тим, до позитивних тенденцій варто віднести поступове збільшення частки енергії, виробленої з відновлюваних джерел (ВДЕ), у структурі кінцевого енергоспоживання. У період до початку широкомасштабної агресії цей показник зріс із 5 % у 2015 році до 9,2 % у 2020 році. Проте за період 2021–2023 років статистичні дані щодо частки ВДЕ у структурі споживання відсутні, що унеможливорює достовірну оцінку подальшої динаміки. Енергоємність ВВП демонструвала позитивну динаміку у період до 2022 року, що проявлялося у поступовому зниженні цього показника та його наближенні до встановлених цільових орієнтирів. Станом на 2020 рік, показник становив 0,167 кг н. е. на 1 дол. США за ПКС 2011. Враховуючи наслідки повномасштабної війни, можна зробити припущення, що показник суттєво погіршився, порівняно з 2020 роком.

У контексті досягнення цільових орієнтирів сталого розвитку в частині промисловості спостерігаються виразні негативні тенденції. Значення ключових індикаторів істотно відхиляються від очікуваних орієнтирів. Зокрема, частка доданої вартості, створеної високотехнологічними підприємствами, скоротилася до рівня 1,4 %, тоді як аналогічний показник для середньотехнологічних підприємств знизився до 2,9 %. Подібну динаміку демонструє й індикатор частки витрат на наукові дослідження у складі ВВП: у 2023 році він становив лише 0,33 %, що суттєво нижче порівняно з 0,55 % у 2015 році. Водночас частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції, зафіксована на рівні 1,9 % у 2020 році, залишається далекою від цільового значення на 2030 рік, яке визначено на рівні 2,8 %.

Серед позитивних зрушень у сфері сталого розвитку варто виокремити тенденцію до зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмос-

ферне повітря від стаціонарних джерел. Згідно зі статистичними даними, станом на 2023 рік цей показник становив 42,8 % від рівня 2015 року. Водночас обсяг викидів парникових газів демонструє іншу динаміку – з 2015 року його значення практично не зазнало змін. У 2022 році показник становив 37,8 % від рівня 1990 року, що вказує на тривалу стабілізацію, але не на суттєвий прогрес у досягненні кліматичних цілей.

Отже, Україна продемонструвала певний прогрес у досягненні окремих цілей сталого розвитку, зокрема щодо зниження енергоємності валового внутрішнього продукту, збільшення частки відновлюваних джерел енергії (далі ВДЕ) у загальному енергетичному балансі та скорочення рівня викидів забруднюючих речовин в атмосферу. Однак навіть ця позитивна динаміка залишається неоднозначною, зважаючи на суттєву втрату промислового потенціалу внаслідок повномасштабної війни. Водночас перед країною постають значні виклики, зокрема пошкоджена енергетична інфраструктура, обмежений розвиток високотехнологічних та інноваційних секторів економіки.

Також слід відзначити, що фінансування з державного бюджету та залучення зовнішніх кредитних ресурсів під державні гарантії, залишаються фундаментальними інструментами підтримки та розвитку публічного сектора. Саме ці джерела забезпечують критичну масу фінансових ресурсів, необхідних для запуску та реалізації публічних інвестиційних проєктів, що забезпечують фінансування та розвиток енергетичної, житлово-комунальної та соціальної інфраструктури. Доказом цього є значна кількість таких проєктів, які або вже реалізуються, або перебувають на стадії планування, з опорою саме на державне фінансування (кредитування), що опубліковані у системі DREAM [7].

У свою чергу, у 2023–2024 рр. оборонні видатки становили понад 50 % загального обсягу державного бюджету, що є безпрецедентним явищем у фінан-

совій історії України. У 2024 році видатки на оборону становили 2304,5 млрд. грн. з усіх видатків, що склали 4486,7 млрд. грн. Також значними були видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення. У 2024 р. питома вага фінансування соціальної сфери склала 10,4 % державного бюджету або ж 464,7 млрд. грн [4]. Як наслідок стрімкого нарощення бюджетних видатків на поточні потреби, дефіцит бюджету у 2022–2024 рр. досяг критичних рівнів, коливаючись у межах 17,6–20,4 % ВВП.

Підсумовуючи аналіз індикаторів сталого економічного розвитку, можна стверджувати, що досягнення індикаторів цілей сталого розвитку в економічній сфері до 2030 року, навіть з урахуванням коригувань, запропонованих у доповіді 2024 року, є малоімовірним. Відтак, орієнтація на повне виконання встановлених індикаторів видається надто оптимістичним сценарієм. Натомість доцільно зосередитися на ініціюванні ефективних відновлювальних процесів, які сприятимуть формуванню стійких тенденцій економічного зростання. Це, у свою чергу, дозволить визначити чіткі індикатори в більш довгостроковій перспективі, зокрема до 2040 року.

Серед ключових проблем, які обмежують фінансовий простір держави, слід виокремити значне навантаження, пов'язане з обслуговуванням державного боргу. Обсяг витрат на боргове зобов'язання, що продовжує зростати в умовах високої вартості зовнішніх і внутрішніх запозичень, істотно знижує бюджетну спроможність держави фінансувати розвиткові програми. У цьому контексті актуалізується об'єктивна потреба в оптимізації окремих категорій видатків державного бюджету, зокрема тих, що спрямовані на забезпечення загальнодержавних функцій. Проведення системного аудиту ефективності таких видатків, у поєднанні з дерегуляційними заходами в реальному секторі економіки, дозволить не лише підвищити прозорість публічних фінансів, але й вивільнити бюджетні ресурси для більш пріоритетних напрямів. При цьому, слід зауважити, що видатки на оборону, за наявності екзистенційної загрози, не можуть підлягати скороченню.

Скорочення державних видатків тісно пов'язане з необхідністю зниження фінансового тиску на суб'єктів господарювання, що розглядається як один із ключових інструментів стимулювання економічної активності населення. Особливе значення в цьому контексті має підтримка розвитку легального малого та середнього бізнесу, який відіграє важливу роль у формуванні стійкої та децентралізованої економіки.

З огляду на потреби післявоєнного відновлення, доцільним є розгляд можливості створення спеціальних режимів господарювання, зокрема вільних економічних зон (ВЕЗ) на територіях, що проходять процес реінтеграції. Запровадження таких інструментів може сприяти швидшому залученню інвестицій, створенню нових робочих місць і формуванню базових умов для економічної стабілізації у вразли-

вих регіонах, досягнення прогресу в цілях сталого економічного розвитку.

Також з огляду на обмеженість державних фінансових ресурсів, викликану як затяжними соціально-економічними дисбалансами, так і масштабними витратами на післявоєнне відновлення, актуальним завданням державної політики стає формування альтернативних механізмів залучення інвестицій. Одним із найперспективніших інструментів у цьому контексті виступає механізм державно-приватного партнерства (ДПП), який забезпечує можливість консолідації фінансових, технічних та управлінських ресурсів державного й приватного секторів задля реалізації спільних проєктів розвитку. Водночас ефективне функціонування ДПП потребує наявності стабільного, передбачуваного та інституційно зрілого нормативно-правового середовища. Зокрема, важливо унеможливити вплив короткострокових політичних рішень популістського характеру, які, штучно знижуючи тарифи, можуть негативно позначитися на якості публічних послуг та довгостроковій стійкості інфраструктурних проєктів.

Зазначений перелік заходів не є вичерпним, однак він окреслює базовий контур системних змін, яких потребуватиме Україна в умовах післявоєнної трансформації. Після проходження стадії виживання, що триває нині, стає можливим перехід до фази відновлення та розвитку. Проте, лише комплексний, стратегічно орієнтований підхід до державної політики, який враховує регіональні особливості та адаптується до динаміки зовнішніх і внутрішніх викликів, здатен забезпечити не лише фізичне відновлення країни, але й досягнення сталого економічного зростання у середньо- та довгостроковій перспективі.

Висновки. Результати проведеного дослідження вказують на те, що сучасна модель фінансового управління в Україні зіштовхується зі зростаючими викликами, обумовленими повномасштабною війною, що спричинив радикальний зсув бюджетних пріоритетів. Основні бюджетні ресурси спрямовуються на обороноздатність та соціальну підтримку населення, що в умовах обмеженого фінансового простору зменшило можливості держави щодо інвестування у довгострокові напрями розвитку, зокрема в інфраструктуру, інновації та енергетичну модернізацію. Разом з тим, така концентрація видатків може розглядатися не як відмова від пріоритетів сталого розвитку, а як адаптивна реакція на надзвичайну ситуацію. У цьому контексті важливо не лише фіксувати існуючі обмеження, а й шукати шляхи часткової інтеграції принципів сталого розвитку навіть в умовах воєнного часу, наприклад, через реалізацію малозатратних, локальних або міжнародно підтримуваних ініціатив.

Аналіз динаміки ключових індикаторів в економічній, енергетичній та промисловій сферах свідчить про переважання регресивних тенденцій, які формують ризики довготривалого економічного відставання від

глобальних тенденцій та збереження експортно орієнтованої ресурсно-сировинної моделі господарювання.

Запропоновано низку стратегічних підходів, зокрема: цільові програми відновлення на основі регіональної специфіки, розвиток малого та середнього бізнесу шляхом помірного зниження фіскального навантаження, експериментальне запровадження спеціальних економічних режимів на територіях реінтеграції, використання інструменту державно-приватного партнерства та удосконалення

регуляторного середовища для забезпечення стійкого розвитку.

Отже, забезпечення інклюзивного зростання та збереження економічного суверенітету України в довгостроковій перспективі передбачає поєднання адаптивного антикризового фіскального менеджменту з поступовим переходом до стратегічного, інституційно вмотивованого планування, орієнтованого на структурну модернізацію та розвиток людського капіталу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильчак С. В., Дубина М. П., Бойченко Е. Б. Інвестиційна стратегія розвитку регіонів в контексті концепції сталого розвитку країни. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. 2025. № 2 (78). С. 21–27.
2. Грод М., Резнікова Н. Фінансові та інвестиційні інструменти сприяння циркулярній економіці: сталий розвиток і кліматична нейтральність як тригери озеленення міжнародних ринків капіталу. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 3 (318). С. 249–259.
3. Державна служба статистики: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
5. Зайцева Л. О., Степанов Д. Д., Сергієнко В. Є. Державно-приватне партнерство в забезпеченні цілей сталого розвитку: збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції «Інтеграція науки та практики управління в умовах соціокультурних трансформацій». Редакційна колегія: Володимир. 2023. С. 308–310.
6. Ковальський А. О. Стійкий розвиток інфраструктурних підприємств у контексті досягнення цілей сталого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 42. С.167–170. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/67197>
7. Система управління публічними інвестиціями DREAM. URL: <https://dream.gov.ua/ua>

REFERENCES

1. Vasylchuk, S. V., Dubyna, M. P., Boichenko, E. B. (2025). Investytsiina stratehiia rozvytku rehioniv v konteksti kontseptsii staloho rozvytku krainy [Investment strategy for regional development in the context of the concept of sustainable development of the country]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Ekonomichni nauky*, issue 2 (78), pp. 21–27.
2. Hrod, M., Reznikova, N. (2023). Finansovi ta investytsiini instrumenty spryannia tsyrkuliarnii ekonomitsi: stalyi rozvytok i klimatychna neitralnist yak tryhery ozelenennia mizhnarodnykh rynkiv kapitalu [Financial and investment instruments for promoting the circular economy: sustainable development and climate neutrality as triggers of greening international capital markets]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, issue 3 (318), pp. 249–259.
3. Derzhavna sluzhba statystyky [State Statistics Service of Ukraine]. Official website. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian [State Budget Web Portal for Citizens]. Available at: <https://openbudget.gov.ua/>
5. Zaitseva, L. O., Stepanov, D. D., Serhiienko, V. Ye. (2023). Derzhavno-privatne partnerstvo v zabezpechenni tsilei staloho rozvytku [Public-private partnership in ensuring the Sustainable Development Goals]. *Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference "Integration of Science and Management Practice under Socio-Cultural Transformations"* (ed. V. Volodymyr), pp. 308–310.
6. Kovalskiy, A. O. (2022). Stiiky rozvytok infrastrukturykh pidpriemstv u konteksti dosiahnennia tsilei staloho rozvytku [Sustainable development of infrastructure enterprises in the context of achieving the Sustainable Development Goals]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, issue 42, pp. 167–170. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/67197>
7. Systema upravlinnia publichnymy investytsiamy DREAM [Public Investment Management System DREAM]. Available at: <https://dream.gov.ua/ua>

Стаття надійшла: 15.09.2025

Стаття прийнята: 07.10.2025

Стаття опублікована: 28.11.2025